

DE LA

Real Academia de Buenas Letras

— DE BARCELONA —

— 8 —

JULIO Á SEPTIEMBRE 1917

— 8 —

LOS CIUTADANS DE BARCELONA EN 1148

Més de tres mesos que durava'l setge de Tortosa, quan escàs de diner lo Comte Ramon Berenguer IV degué pendre de la Seu de Barcelona un préstech de cinquanta lliures de plata. Y per cert que l'escriptura (de 15 octubre 1148) diu: «pro honore Dei et sancte christianitatis augmento in obsidione Dertose laborans, pro maximis necessitatibus et multis expensis quas ibidem facio ad detrimentum Hispanie». Es una prova més de que llavors entenien los catalans per Espanya únicament lo territori ocupat per los serrahins.

Però la necessitat essent molt major, lo citat Comte demanà un altre préstech d'una quantitat en aquell temps molt considerable a determinats ciutadans de Barcelona, nou burgesos rics, segurament capitalistes y mercaders importants anomenats Bernat Marcús, Joan Martí, Eimerich, Guillèm Pons, Arnau Adarró, P. Amalrig, los fills d'Arnau Pere d'Archs, Ermengol de Menresa y Joan Toda.

L'escriptura d'aquest segon préstech (3 desembre 1148) es conservada igualment avuy en l'arxiu de la nostra Catedral, y Mestre Diago ja la vegé, donantne noticia en la seva historia dels Comtes de Barcelona. També la vegé en Feliu de la Penya, equivocant la data al citar-la en sos *Anales de Cataluña*.

Lo Comte cedí en hipoteca als ciutadans opulents y als menuts, *magnis et parvis*, tots los seus molins, exceptuats los del Clot de la Mel, juntament ab tots los rèdits y lleuda de mar y terra fins que estiguessin satisfets dels set mil y set-cents sous entregats.

No són suficients les cites fetes per Mestre Diago y per Feliu de la Penya. Es precis publicar lo text d'aquesta escriptura que ve a confirmar lo dit per lo cronista Tomich, de què a la ciutat de Barcelona se degué la major part de la gloria de la presa de Tortosa:

«Sit notum cunctis quod ego Raimundus comes Barchinonensis, princeps aragonensis et marchio impignoro vobis burgensibus Barchi-

none magnis et parvis qui in isto prestito eritis, meos molendinos totos novos et veteros preter ipsos de Cloto mellis et omnes meos usaticos et omnes meas leudas maris et terre tam de xrisptianis quam de sarracenis atque judeis et totas ipsas chintas et totas meas exitas quas habeo vel habere debeo in Barchinona, exceptis meis justiciis et excepta ipsa moneta ac predictis molinis de Cloto ut teneatis, possideatis et expletetis iam dicta omnia libere et quiete et sine alicui contrarietatis obstaculo vos et quoscumque volueritis per vos quo usque totum vestrum debitum habeatis inde plene et integriter recuperatum sine vestro engan. In super convenio vobis in bona fide mea ut omnia supra-scripta faciam vobis firmiter teneri, haberi, possidcri et expletare et quod ego aut aliqua persona per me non faciam vel faciat vobis inde ullam injuriam vel violenciam aliquo modo donec totum vestrum debitum habeatis inde sine ulla diminucione recuperatum quod michi acomodatis in exercitu et in obsidione Tortose. Precipio etiam vobis atque precipiendo absolvo ut nichil de predicto pignere ab aliqua persona imparari, violari vel auferri sinatis. Facta ista carta .III. nonas decembris anno XII regni Ledovici junioris. Sig ✠ num Raimundi comes. Sig ✠ num Guillelmi Raimundi dapiferi. Signum Petri Bertrandi. Signum Arnalli de Lercio. Signum Bernardi de Belog (*Bellloch?*). Signum Raimundi Arnalli de Vilademuls. Signum Geralli de Rupiano. Signum Guillelmi de Montcada. Signum Arberti. Signum G. Barchinonensis episcopi. Signum Poncii scriptoris qui hoc scripsit per mandatum Comitiss.

Juro ego Guillelmus de Montcada quod sicut superius scriptum est ita teneant Comes barchinonensis et nich (?) inde dirumpat vel frangat per se vel per aliqua persona hominis vel femine. Et si aliquo eventu fuerit inde... quid violatum vel fractum, ego iam dictus Guillelmus veniam in Barchinona ad decem dies ex quo iam dicti burgenses aut unus ex illis me inde comonuerint vel comonuerit per se aut per nuncium vel per literas et... non transgrediar collem de inforchatis neque collem de ipsa celata (1) neque ultra unum miliarium ex... ra Barchinonam donec qui quid infractum vel transgressum esset restitueret et redingeretur ad integrum per Deum et hec sancta IIII^{or} evangelia ad laudium decem virorum quos predicti burgenses elegerint qui in hoc prestito sint.

Isti juraverunt G. de Montcada, P. Bertrandi de Bellog, A. de Lercio, R. Arnalli de Vilademuls, G. de Rupiano, Arbertus de Castelvel.»

Y segueix apart la llista de les quantitats aportades: «In hoc prestito

(1) Éra la frase usual de tots quants se constituïen fiadors a Barcelona, de permaneixen dintre del territori del pla d'aquesta ciutat, no anant mes enllà del Coll dels Forcats o de les Forques, ni del Coll Cerola, en les propres montanyes de ponent lo segon y sobre Horta 'l primer,

acomodavit Bernardus Marchuz mille et D. solidos; Johan Martinus mille solidos; Eimericus mille solidos; Guillem Ponç mille solidos; A. Adarro cum genero suo DC. solidos; P. Amalrig et gener eius D. solidos; filiis Arnalli Petri de Archs D. solidos; Ermengod de Menresa mille CC. solidos; Johan Tota CCCC. solidos».

D'aquests capitalistes barcelonins de mitjans del segle XII^a era, sens dubte, en Bernat Marcús lo més significat. Són innombrables los contractes en què figura com a testimoni, des de 1140 fins a 1156, y són citades finques seves en moltes escriptures d'aquell període. Es nomenat marmessor en diferents testaments obrants al arxiu de la Seu y en alguns actes es posat com àrbitre. En una concordia del any 1156, se diu que se celebra en presencia del sagristà d'aquesta catedral, del veguer y d'en Bernat Marcús y altres *burgencium*.

També tenia certa notorietat l'Arnau Adarró, y aparexen indicis de què fundà una casa mercantil de llarga actuació, doncs en documents de la metexa Seu trovèm un Arnau Adarró, en 1221, acreedor d'en Pere Grony; un Berenguer Adarró, en 1243, surt fiador en un préstech fet per cert jueu a Guillèm Roig, y en 1247 y 1248 regoneix deure quantitats a uns altres hebreus. En 1276, surt encara un Berenguer Adarró prenent préstechs dels jueus barcelonins.

L'Arnau Adarró de 1148, feu al cap de sis anys un nou préstech al Comte Ramon Berenguer, prometent satisferli ab les paries ò tribut dels serrahins y donantli per fiadors Ramon de Pujalt, Berenguer de Torroja y Guillèm de Castellvell. La part important de l'escriptura diu axí: «Sit notum cunctis quod ego R. Dei gracia comes barchinonensis et princeps Aragonensis Tortose et Ilerde marchio, debeo tibi Arnallo Adarronis. C. morabatinos aiadinos et lupinos... quos convenio tibi et tuis que per tuum perfectum demandaverint per bonam fidem sine tuo engan reddere et paccare de illa paria de Yspania prima venturi mensis septembris ad tuum salvamentum sine tuo engan sicut tibi juraverit pro me in illo sacramentali Raimundus de Podio alto et Berengarius de Torroja atque Guillelmus de Castrovetulo... Actum est hoc. VIII. calendas junii anno XVIII. regni Lodoici junioris (25 maig 1154). Raimundi Comes (*autògraf*). Signum R. de Podio alto. — Signum B. de Torroja. — Signum G. de Castro vetulo.»

Ermengol de Menresa pertanyia a una familia molt anomenada y que surt molt sovint en documents d'aquella centuria. Lo meteix dirèm d'en Arnau Pere d'Archs, parent del coetani Berenguer d'Archs, canonge de la Seu barcelonina. En 1280, encara existia un mercader barceloní anomenat Pere d'Archs, enredat en préstechs ab los jueus.

En lo jurament de garantia que feren los sis fiadors del Comte de Barcelona, que havèm transcrit, es digne de notarse la facultat donada als acreedors d'aquest, de designar ells deu àrbitres per judicar les infraccions del contracte.

Tortosa va rendirse quatre setmanes després de fet lo préstech per los ciutadans de Barcelona. Ab aquells 7,700 sous, com diu en Feliu de la Peña, pogué Ramon Berenguer IV proseguir lo setge i pendre la ciutat del Ebre, clau de Catalunya per la part de Mitjorn.

JOAQUIM MIRET Y SANS

EL OBISPO DON JAIME SARROCA

Consejero y gran privado del Rey Don Jaime el Conquistador

DOCUMENTOS

I

Bula del Papa Gregorio X, facultando al Capitulo oscense para elegir obispo, con asenso y consejo de San Raimundo de Peñafort. En su consecuencia, fué electo D. Jaime Sarroca, Sacristán de Lérida y canónigo de la Seo de Huesca. (25 de mayo de 1273.)

Gregorius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Preposito et Capitulo Ecclesie oscensis salutem et apostolicam benedictionem. Nuper bone memorie Garcia oscensi electo apud civitatem Viterviensem viam universe carnis ingresso, tu filii Preposite tam tuo quam vestro filii Capitulum quorum procurator existis nomine nobis humiliter supplicasti ut providendi per electionem canonicam vel postulationem concordem eidem Ecclesie de pastore vobis licentiam concedere dignaremur. Nos igitur hujusmodi vestris supplicationibus inclinati, predictam licentiam vobis auctoritati presentium duximus concedendam, volentes ut de consilio et assensu fratris Raimundi de Pennaforti ordinis fratrum Predicatorum in conventu Barchinonensis, Penitentiarii et Capellani nostri, vobis assumatis personam idoneam in pastorem, si secus feceritis irritum decernentes. Dat. apud Castrum plebis VIII° kalendas Junii, Pontificatus nostri anno secundo.

(Archivo capitular de Huesca: armario II, leg. 15.º, pergamino núm. 926.)

II

El Arzobispo de Tarragona refiere la elección de D. Jaime Sarroca en obispo de Huesca, y desestima las protestas formuladas, declarando válida la elección. (9 de noviembre de 1273.)

In nomine patris et filii et Spiritus sancti amen. Cum oscensi ecclesia per mortem venerabilis viri bone memorie G. oscensis electi, pastoris esset solatio destituta, vocatis omnibus qui voluerunt, potuerunt et debuerunt comode interesse die ad eligendum prefixa, Capitulum Oscensis Ecclesie et Jaccensis Canonici convenientes in unum in Capitulo oscensis Ecclesie pulsata campana prout moris est ad Capitulum, et Spiritus sancti gratia invocata, placuit omnibus et singulis per viam procedere compromissi, et